

Gluren bij de buren

WAAROM NIEUWE VLAAMSE FILMS MAKEN ALS JE ER NEDERLANDSE KUNT RECYCLEREN?

Tekst: Eduard Cuelenaere

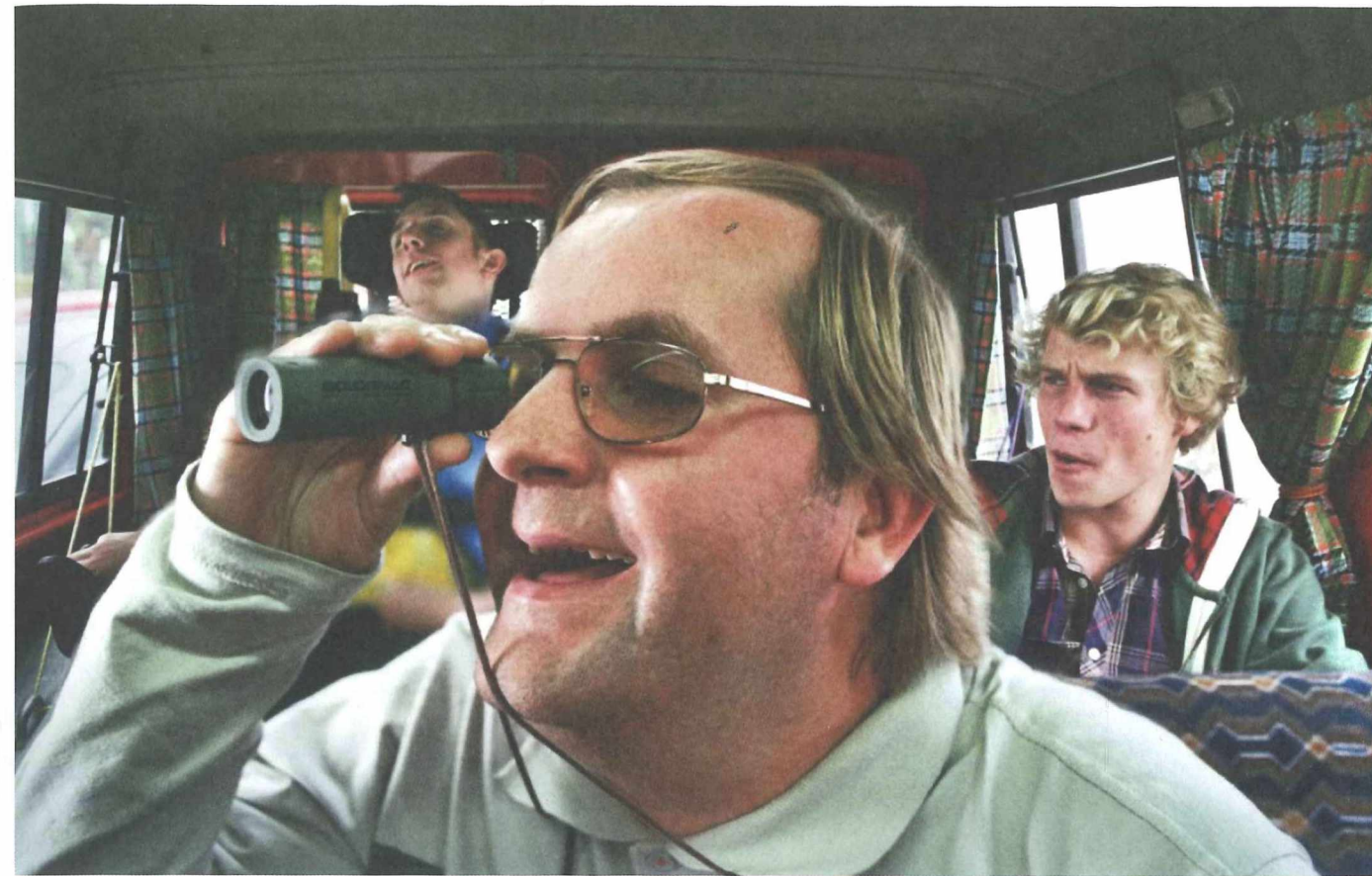
Hoewel Nederlanders en Vlamingen dezelfde taal spreken, remaken ze gretig elkaars filmsuccessen. Het Nederlandse *Alles is liefde* wordt *Zot van A*. Het Vlaamse *Hasta la vista* wordt *Adios amigos*. Achter die ogenschijnlijk kleine aanpassingen schuilen nationale clichés en ideologische gevaren.

Denken we aan filmremakes, dan maken we al snel de associatie met Hollywood. Bij Europese cinema denken we niet aan commercialiteit, maar aan kwaliteit, een vleugje ambiguïteit en vooral artistiekeit – begrippen die niet meteen doen denken aan remakes. En toch bloeit de remakecultuur de laatste twee decennia ook in Europa.

Binnen die Europese recycleheropleving nemen de Lage Landen een unieke positie in. Bijna nergens anders ter wereld worden immers films opnieuw gemaakt in een verschillend land, maar in exact dezelfde taal. Om even te schetsen: tussen 2000 en 2017 werden maar liefst elf filmremakes gemaakt tussen

Vlaanderen en Nederland. Denk bijvoorbeeld aan Jan Verheyens *Team spirit* (2000), een Belgische remake van het Nederlandse *All stars* (1997), of aan *Adios amigos* (2016), een Nederlandse remake van het geliefde *Hasta la vista* (2011).

Naast de minimale verschillen qua woordenschat en de velerlei dialecten, spreken Vlamingen en Nederlanders nog steeds dezelfde taal. Bovendien delen ze een lange geschiedenis en sluiten ze cultureel gezien erg nauw bij elkaar aan. Waarom in godsnaam zien we dan toch dat pakweg *Loft* (2008) opnieuw wordt gemaakt in Nederland en *Alles is Liefde* (2007) in België?

De Vlaamse film *Hasta la vista* (2011) zou vijf jaar later een remake krijgen in Nederland als *Adios amigos*.

BEKENDE KOPPEN

Aan de basis van het Vlaams-Nederlandse remake-fenomeen ligt de impasse waarin de Europese filmmarkt zich bevindt: populaire publieksfilms die het goed doen in eigen land circuleren heel slecht buiten de eigen nationale grenzen. Het is quasi onmogelijk om pakweg een Poolse film die erg populair is in eigen land (even) succesvol uit te brengen in Duitsland, Spanje of Frankrijk. Gevolg: weinigen zullen ooit hebben gehoord van het Spaanse *A todo tren*, *Destino Asturias* (2021), Duitse *Kaiserschmarrndrama* (2021) of Italiaanse *Me contro te — Il mistero della scuola incantata* (2021). Wanneer de gemiddelde Vlaming een gezapige doch entertainende film wil kijken, wil zij of hij bekende koppen zien, herkenbare situaties beleven en liefst ook kunnen lachen met de moppen.

Hollywoodfilms vormen hierop een uitzondering. Door hun immense dominantie sinds de Eerste Wereldoorlog zijn we simpelweg gewoon geraakt aan de Amerikaanse levensstijl en houden we in-

tussen van de sterren die erin meespelen. Hierdoor voelt een Hollywoodfilm vaak vertrouwder aan dan een onmogelijk liefdesverhaal dat zich afspeelt in pakweg Hongarije.

Diezelfde herkenbaarheid vinden we ook, en wellicht zelfs sterker, terug in films uit de eigen regio. Eigen acteurs en eigen verhalen die zich afspelen in de ruimtes waarin we ons dagelijks bevinden, slaan dus wél aan. Wanneer de modale Vlaming één keer per jaar bereid is zich te nestelen in een pluchen zetel, moet dat met andere woorden voor een film zijn die inzet op herkenbaarheid en identificatie. Doorgaans komt dat neer op ofwel iets Vlaams, ofwel iets hollywoodiaans, maar liefst niets daartussen. En dus ook geen Nederlandse films.

SURFEN OP DE REMAKEGOLF

Ondanks de culturele, geografische en talige nabijheid tussen België en Nederland slaagt er daardoor elk decennium maar een handvol films in om het publiek >

In de Nederlandse remake *Adios Amigo's* blijft het originele verhaal overeind: drie andersvaliden op de reis van hun leven.

van het buurland te bekoren. Hoewel Nederlandse publieken niet geïnteresseerd zijn in Vlaamse succesfilms, zijn heel wat filmmakers van boven de Moerdijk dat wél. Surfend op de Europese remakegolf kwamen ze erachter dat je een succes van over de grens gemakkelijk opnieuw kan maken.

Belangrijk daarbij is dat de televisie- en filmindustrie in Nederland eigenlijk niet zo gek veel verschilt van die in Vlaanderen. Er wordt met vrij gelijkaardige middelen gewerkt – het budget van Erik Van Looy's *Loft* bedroeg 3,2 miljoen euro, terwijl de Nederlandse remake 3,5 miljoen euro kostte –, iedereen kent elkaar en aan de onderhandelingstafel kan men gewoon Nederlands spreken. Die industriële nabijheid zorgt ervoor dat een succes in Vlaanderen soms probleemloos toegepast kan worden in Nederland en omgekeerd. Mits een aantal minimale ingrepen kan een film, weet men, opnieuw gedraaid worden aan de andere kant van de grens. Met succes!

VERVLAAMSEN OM TE SLAGEN?

Als we het Europese kijkgedrag mogen geloven, hechten we ondanks de globalisering nog steeds veel belang aan een soort nationale eigenheid. De makers van Vlaams-Nederlandse remakes spreken in dat geval van het 'vervlaamsen' of 'vernedersn' van een film.

Vergelijk je Nederlandse bronfilms met hun Vlaamse remakes en omgekeerd, dan valt op dat er geen structurele aanpassingen qua scenario werden doorgevoerd. Op vlak van verhaal, centrale thematiek, personages en ruimtes kan je de filmparen zo over elkaar heen leggen. Zo gaat de Nederlandse *Loft* ook gewoon over vijf getrouwde vrienden die samen een loft delen om er hun minnaressen te ontvangen. De hoofdpersonages in beide films hebben erg gelijkaardige achtergronden en aan het precieze verloop van de film werd amper tot niet gesleuteld.

Een Hollywoodfilm voelt vaak vertrouwder aan dan een liefdesverhaal dat zich afspeelt in Hongarije.

Bij de Vlaamse remake van *Het Verlangen* (2017) hoef je alleen maar te kijken naar de officiële filmposter om te zien dat het leeuwendeel van de oorspronkelijk Nederlandse film volledig overeind is gebleven. En toch is de film vervlaamt door een hele resem aan detaillistische verwijzingen. Chirurgische ingrepen die voor pakweg een Italiaan onzichtbaar zijn, maar Vlamingen en Nederlanders in het oog springen.

THE DEVIL IS IN THE DETAILS

Die kleine aanpassingen verhullen nationale clichés. Zo is Sarah, het vrouwelijke personage in *Loft* dat uiteindelijk vermoord wordt, in de Nederlandse versie heel wat directer dan haar Vlaams equivalent. In de Belgische versie zegt Sarah, gespeeld door Marie Vinck: 'En weet je waarom? Omdat ik nooit iets voor jou zou kunnen voelen. Begrijp je dat? Nooit!' In de Nederlandse versie zegt Sarah, nu vertolkt door Sallie Harmsen: 'En omdat ik nooit iets voor je zou kunnen voelen. Hoe vind je die? Omdat je een slappe zak bent.'

Soortgelijke clichés vinden we ook terug in de manier waarop naaktheid en seksualiteit in beeld worden gebracht. Zo wordt in Nederlandse filmversies veel meer vrouwelijk naakt getoond dan in hun Belgische varianten, met *Loft* als ultiem voorbeeld.

Ook in de verbeelding van gastronomie schuilen nationale clichés. De Nederlandse remake *Brasserie Valentijn* (2016) besteedt amper aandacht aan de gerechten die worden geserveerd, terwijl het Belgische origineel *Brasserie Romantiek* (2012) wordt opgedeeld naargelang de gangen die worden voorbereid in de keuken – want ja, Belgen zijn Bourgondiërs... Die culinaire clichés vinden zelfs hun weg naar de costumering van de films. Het personage dat in het Nederlandse *Alles is liefde* als pepernoot verkleed is, draagt in *Zot van A* (2010) plots een mandarijnenpak. Er wordt ook gesleuteld aan de sporten die worden beoefend door hoofd- en zijpersonages: het vrouwelijk ijschaatsteam in *All stars* wordt in *Team spirit* een volleybalteam. >

Door thema's als liefde en vriendschap te benadrukken laat het Nederlandse *Alles is liefde* zich makkelijk remaken.

In *Buitenspel* (2005), de Vlaamse remake van *In Oranje* (2004), wordt een Surinaams gezin een Congolees gezin, waarschijnlijk om de koloniale geschiedenissen van beide landen correcter weer te geven. Deze remake kreeg bovendien ook een ander, meer pessimistisch einde. In het Nederlandse origineel wordt de protagonist geselecteerd voor het Nederlandse elftal: een droom die uitkomt. In *Buitenspel* wordt het hoofdpersonage daarentegen wakker in een ware nachtmerrie: door een aanhoudende blessure belandt de jongen in een rolstoel. Die zwaarmoedige, donkere, bij wijlen depressieve ondertoon die terug te vinden is in veel Vlaamse versies blijkt vrijwel afwezig in de Nederlandse varianten.

Uit interviews blijkt dat de filmmakers ervan overtuigd zijn dat dit soort minieme, op het eerste gezicht onbeduidende aanpassingen een film Vlaams dan wel Nederlands doen aanvoelen. En gelijk hebben ze, want uit gesprekken met groepen Vlamingen en

Nederlanders blijkt dat pakweg *Zot van A.* als erg Vlaams wordt beschouwd en *Alles is liefde* als typisch Nederlands. Pas wanneer de groepen twee versies van eenzelfde film voorgeschoteld kregen, zagen ze in dat de twee filmversies eigenlijk erg gelijkaardig zijn en dat dat 'typisch Vlaamse' met een kleine ommezwaai plots typisch Nederlands was geworden.

NATIONALE ECHOKAMERS

De zogenaamde Vlaamse kern van deze films blijkt dus maar een laagje vernis dat je er zo kan van afkrabben. En onder dat laagje schuilt een gedeelde, quasi-universele kern. Denk aan thema's als liefde, vriendschap, sterfelijkheid, de zin en onzin van het leven en vrijheid. Hoewel Prins Valentijn uit *Alles is liefde* in *Zot van A.* geen prins maar wel een toptennisser is, hebben beide personages wel even weinig succes in de liefde. Nu lijkt het misschien onschuldig om buitenlandse films te vervlaamsen of vernederlandsen, toch schuilt er een gevaar in.

Met enkele chirurgische ingrepen maakte Jan Verheyen met *Zot van A.* een Vlaamse versie van het Nederlandse origineel.

Publieken hebben namelijk niet altijd door dat het typisch Vlaamse in dit soort films geen directe reflectie is van de samenleving waarin ze leven, maar wel van hoe de makers die samenleving zien of willen zien. Het is bijvoorbeeld geweten dat Jan Verheyen geen grote fan is van de natiestaat België en als zelfverklaarde republikein ons koningshuis veracht. Het mag dus niet verbazen dat hij Prins Valentijn omvormde tot een Xavier Malisse-achtige tennisser in zijn remake. *Alles is liefde*, ook België? Nee, Verheyen is vooral *Zot van A.* Daarnaast heeft die ogenschijnlijk neutrale vertaalslag ideologische implicaties: wanneer het (re)creëren van nationale identiteiten om herkenbaarheid te verkrijgen steeds gebeurt op basis van telkens dezelfde culturele stereotypen, kan dit leiden tot een homogene opvatting van diezelfde nationale identiteiten. We versterken op die manier de mythe dat identiteit een soort afchecklijst is, wars van de kleinste afwijking.

Als we buitenlandse films steeds vaker remaken in plaats van hen uit te brengen buiten hun nationale grenzen wordt de drempel om dat wat anders is te appreciëren steeds groter. Hoewel er op zich niets verkeerd is aan inzetten op herkenbaarheid, is het wel verkeerd om herkenbaarheid louter en alleen te koppelen aan wat zich dichtbij bevindt. We creëren op die manier nationale echokamers waarin we meer

nadruk leggen op wat ons ogenschijnlijk onderscheidt dan wat ons bindt. Dat terwijl cinema – misschien beter dan eender welke andere kunstvorm – net zo mooi weet aan te tonen dat er altijd een gigantische eenheid schuilt in die verscheidenheid.

De zogenaamde Vlaamse of Nederlandse kern van deze films blijkt maar een laagje vernis dat je er zo kan van afkrabben.

Paradoxaal genoeg bewijzen remakes dat ook, aangezien ze – in theorie – alle verhalen de wereld kunnen laten rondreizen. Laat ons hopen dat filmmakers – in de praktijk – kritischer zullen staan tegenover welke verhalen ze herhalen, en vooral hoe ze die herhalen. ■